

SMITERLOWE

Tysk släkt, ursprungligen från gården Smiterlow i byn Krönnevit i Pommern, i vilken by ännu Claus (tabell 1) 1506 hade egendomar. Till Visby kom släkten på 1500-talet, troligen med Johannes (tabell 4). Hans ättlingar levde åtminstone ännu till 1771 i Visby och den sista kända ättlingen var Theresia Wilhelmina Smitterlou som dog i Stockholm 1882.

Tabell 1

TIDRIK: Borgare i Greifswald 1430-1446¹. Barn:

Bernhard: Borgare i Greifswald 1430-1451¹.

Erasmus: Student 1437¹.

Claus: Tabell 2.

Tabell 2

CLAUS: Son till Tidrik, tabell 1. Rådman i Greifswald 1463, borgmästare 1480-1485¹. oo Katarina, dotter till Greifswaldborgaren Claus Lotze¹. Barn:

Claus: Tabell 3.

Johannes: Rådman i Greifswald 1493-1525. oo Barbara, dotter till Stralsundsrådmannen Albert Swarte¹.

Bartolomeus: Borgare i Greifswald. Dog 1495¹. oo Magdalena, dotter till Greifswaldborgaren Peter Quante.

Katarina¹:

Dotter: oo Greifswaldrådmannen Henrik Baveman¹.

Tabell 3

CLAUS: Son till Claus, tabell 2. Rådman i Stralsund 1507, borgmästare 1516-1539. oo Gese, dotter till Stralsundsrådmannen Bertram van Lubeke¹. Barn:

Claus: Deltog i belägringen av Rom, där han dog 1527¹.

Bertram: Rådman i Greifswald 1535, borgmästare 1555-1572. oo 1 Barbara, dotter till Greifswaldrådmannen Kristiern Swarte, oo 2 Anna, dotter till borgmästaren Caspar Binsowe i samma stad¹.

Kristiern: Palatsgreve. oo 1 Margareta van der Lancken, oo 2 Anna, dotter till Stralsundsrådmannen Arend Swarte¹.

Johannes: Tabell 4.

Jörgen: Född 1521. Rådman i Stralsund 1548, borgmästare 1559-1571¹. Anfader för adliga ätten Schmiterlów. oo Gertrud, dotter till Stralsundsborgaren Claus Moller och Anna *Gildehus*¹.

Birgitta: oo Stralsundsrådmannen Berend Hasert¹.

Barbara: oo Stralsundsrådmannen Zutfeld Hoyer¹.

Dorotea: oo Greifswaldrådmannen Peter Swarte¹.

Tabell 4

JOHANNES: Son till Claus, tabell 3. Född i Stralsund omkring 1515/1520. Han uppfostrades med brodern Jörgen hos Stralsundsborgaren Mathias Brassan². Sannolikt utflyttad till Visby omkring 1540 (efter faderns död 1539), kanske gången i tjänst hos länsherren Woyslaf Wobisser (1539-1544), vilken ju var pommersk adelsman. Möjligen har han på något sätt övertagit hus där, tillhöriga broderns svärmor, Anna *Gildehus*, då han i arvdelningen efter henne kallades "der Gottlandiske Smiterlow" och gavs 42 thaler³. Död 1548/1549, efterlämnandes kvarlåtenskap i Rostock². Barn(?):

Jörgen: Tabell 5.

Bertram: Född i Visby(?) omkring 1545/1550.

Tabell 5

JÖRGEN: Son till Johannes(?), tabell 4. Född i Visby omkring 1545. Borgare i Visby och hamnfogde i Burgsvik 1585 26/7, då han jämte Jacob *Nyman*, Jörgen *Prysse* och David *Lesman* var instämd till landstinget efter klagomål från Visbyrådet, för att de, såsom hamnfogdar, bedrivit handel med bönder⁴. Det slogs dock fast att de som borgare i Visby hade rätt till detta. 1594 23/1 anklagad för att ha förjagat sin (första) hustru och för att ha avlat barn med sin piga⁵. Detta ledde 1595 13/8 till skilsmässa och domkapitlet dömde så, att han inte fick gifta om sig, vilket däremot hustrun fick. Hustrun uppgav då, att maken hade stora skulder och att hon hade fått sälja ägodelar för att klara sig (vilket rimmar illa med hans stora gårdsinnehav senare). 1595 13/5

hade dock konungen omintetgjort domkapitlets dom då denne gett honom tillstånd att gifta om sig om han ville⁶. Samma år, 16/5, fick han tillstånd att köpa gården Norrbys i Öja av Lauritz Sifride⁷. Till denna gård överflyttade han med pigan, då herr Mats i Öja 1597 10/11 vittnade om att han och pigan bott där sedan någon tid och han förmanades då av domkapitlet att skilja sig från "horkonan"⁵. 1614 ägde han också fyra gårdar i Vamlingbo socken, nämligen Sigfride, Bottarve, Anderse och Hægvier⁸. (Dessa gårdar, plus den i Öja, bör ha gått i arv till sönerna i det första äktenskapet). Han är, enligt arkivarie Tryggve Siltberg ViLa, den störste gotländske jordägaren någonsin. Han avled 1620 3/4 och begravdes i Öja kyrka⁸. oo 1 Marren Jacobsdotter, möjligen av släkten *Nyman*, från vilken han skildes 1594. oo 2 Gertrud, styvdotter till Stralsundsborgaren Herman Meier⁹. Efter makens död flyttade Gertrud till Visby, där hon 1624 24/2 antecknas som boende hos Henrik *Adamsson*¹⁰. 21/3 1626 stämde Margareta (Winter), änka efter Laurens *Massarve*, in henne inför rådhusrätten enligt ett skuldbrev av 1594 29/3 då Herman Meier blivit skyldig samme Laurens 350(?) mark¹¹. Före 1627 28/10 vände sig samma Margareta Winter till kunglig majestät i Köpenhamn för att få hjälp med att utfå de pengar som Gertruds styvfader varit skyldig¹². 1628 22/1 intygade Jörgen Bönsau och Didrik Swart att hon och Jörgen Smiterlowe varit äkta par och att de avlat sönerna Nicolaus och Jörgen¹³. Samma år 29/1 lovade samme Didrik Swart att vara värd för henne och Meine Hollenders¹⁴. 1629 4/6 tillskrev Jens Höög konungen om tvisten mellan Gertrud och Margareta Winter och menade att Winters anspråk var ogrundade¹⁵. 1638 i import med sonen Jörgen¹⁶. Han hade också sin piga som (3) frilla. Barn:

1Johan: Född omkring 1575, död ca 1610/1615. Känd endast genom en sons patronymika. Far till bryggaren Joachim Johansson (död senast 1649) och troligen även Hans (död 1675).

2Peter: Född omkring 1580. 1614/1615 dömdes han för lägersmål i Hoburgs ting^{16a}.

Joachim: Född ca 1585. Han avled 1614, då fadern betalade likpengar för en icke namngiven son i Vamlingbo socken¹⁷.

2Jörgen: Född ca 1605, död 1663 24/5. Handelsman i Visby. 1628 22/1 nämnd som son till Jörgen och dennes hustru Gertrud¹³. 1638 importerade han varor jämte modern Gertrud, 1642 sålde han gården Stora Libbenarve i Havdhems socken, 1648 exportör, 1650 husägare i Visby, 1652 med egen namnteckning, 1654 i bakugnstaxan i Klintroten, 1656 importerade han betydande partier specerier, 1659 åter i bakugnstaxan i Klintroten, liksom 1660, 1661 och 1662. 1663 däremot så antecknas där "Jöran Schmitterlous enkia". (Ännu 1684 återfinns Anna Schmitterlou i bakugnstaxan i Klintroten). 1662 importerade han varor. oo ca 1635 Anna Jacobsdotter (född 1615, död 1694, begravnen 13/12 på kyrkogården i makens grav), dotter till Jacob Arendtsson. Hustrun förekommer 1668 4/12 i Klintroten som "sal Jörgen Smiterlous enkia" (Taxlängd), 1670-1679 i samma rote som "Anna Smiterlou", 1680-1681 som "Anna Smiterlou med swåger Oluff Rasmusson", 1682 5/10 som "Anna Smiterlou" och 1682 och 1684 som "Anna Smitterlou med dättra (Gertrud 4:5)", samtliga gånger i taxeringslängden i Klintroten. Han var far till Jöran (död 1704), Katarina (död 1684), Jacob (död 1675), Anna (död efter 1585) och Gertrud (död 1688).

Nicolaus: Född ca 1605/1610, död ca 1680 i Danzig. 1628 22/1 begärde han äktebrev på att han var son till Jörgen och dennes hustru Gertrud, för att han "aktade sig till andra städer"¹³. 1682 tvistade syskonbarnen med hans dotter angående försäljningen av hans hus vid Långa torget i Danzig. Far till Justina i Danzig som var gift med Ernst Low 1682.

Joachim Johan: Född ca 1615, död efter 1698 26/10. Handelsman i Kappelshamn. 1647 4/6 exporterade han sten från Visby till Riga, och anges då som handelsman i Visby. 1648 25/6 exporterade han skorsten och rännsten från Kapellshamn till Riga och 1698 ansökte han enligt kunglig majestäts resolution av 26/10 s å om försäljning av herr senior Lothigi Holms egendom som compensation för det skadestånd som förorsakats honom vid Warta bruk vid Kappelshamn. oo en änka på Kapellshamn, troligen identisk med den hustru Marinke Smiterlou som 1661 var dopvittne. Far till Johan (död ca 1700) och Kaisa (död 1691).

Bertram: Född ca 1615/1620, död 1684/1687. Exportör 1648, 1649 21/6 kyrkvärd och "styvfar" till systerdottern Karin Melkersdotter (Broder), riksdagsman för borgarståndet 1654, samma år i bakugnstaxa i S:t Hansroten, importör 1655, 1660 i bakugnstaxa i S:t Hansroten, liksom 1661, 1662 och 1663, på kyrkans vägnar 1661-1662, sonen Bertram föddes 1662, reste bort enligt sedel 1666 4/4, 1672 1/5 betalade han för en åker i Tunqvie, liksom 1673 och 1675, kyrkvärd 1673 7/8, 1683-1684 hade han hälft i ett stall på S:t Hans' kyrkogård. oo 21/6 1649(?) Barbro/Barbara Knutsdotter Benicke 1682 8/5 "hustru" i rådstuguprotokoll, 1687 mot Johan Höijer med sonen Joachim Johan i affär efter maken från dentid då denne hade hand om tiondeuppbörden för Brodinus, 1694 i sonen Bertrams börsbrev, 1697 "Bartram Smiterlous enckia" ägde hus med kålgård på Adelsgatan, död 1703. Far till Bertram (död efter 1694), Joachim Johan (död 1712), Jöran (död efter 1737) och en dotter (död 1712). Bland hans barn nämns också systerdottern, Karin Melkersdotter.

Gertrud: Född ca 1610, död 1675 9/12. oo ca 1630 organisten David Eliasson Herlicus/Herlitz (född i Stralsund, död 1638 i Visby), oo 2 ca 1640 stadskirurgen Johan Lutteman (född 1605 i Ostfriesland, död

1662 i Visby).

Katarina: Född ca 1615, död 1646 11/2. oo Melker Broder (död före 1646). Åtminstone mor till Karin Melkersdotter som 1649 21/6 anges som styvdotter till kyrkvärden Bertram Smiterlows hustru Barbara Knutsdotter. Denna dotter uppges ha dött 1712 28/2, vilket säkert är en förväxling med Bertrams dotter som dog detta datum. Melker Broder var i ett första äktenskap gift med Karren Söffrensdotter, som dog 1633 13/10 och var änka efter den 1615 avlidne prästen Jens Andersson¹⁸. Med henne hade han barnen Paul, David och Akel.

Barn: Levde 1594⁵. Troligen identisk med den **Madtz Sigfride** som 1615 fick dottern Katarina i Vamlingbo med hustrun, Walborg Sutarve¹⁷.

NOTER

1) Pyl 1873 Tafel 1. 2) Pyl 1873 s 361. 3) meddelat i brev av Hans Schmitterlöw, Söderköping. Orginalet finns hos Bertram von Schmitterlöw, Franzburg. 4) Björkegren s 145. 5) ViLa, register till Visby domkapitels protokoll. 6) DRA Kancelliets brevböcker IV s 466. 7) DRA Kancelliets brevböcker IV s 465. 8) Gislestam s 235. 9) RRprot 1624 24/2, 1626 21/3, 1628 22/1, 1628 29/1. 10) RRprot 1624 24/2. 11) RRprot 1626 21/3. 12) Kancelliets brevböcker 1627 28/10. 13) RRprot 1628 22/1. 14) RRprot 1628 29/1. 15) DRA indkommende brev 1629 4/6. 16) ViLa Steffens samling, Smitterlow. 16a) Visborgs lens lensregenskaber, sagefalld, DRA. 17) Sockenbok för Vamlingbo. 18) GG I 132, Svahnström 1986 s 96.